

La pràctica epistolar a la Catalunya moderna¹

Silvia Amor López

Abans de la dècada dels seixanta del segle passat els epistolaris es consideraven principalment com a fonts documentals secundàries que proporcionaven informació rellevant sobre els autors de les missives i els seus corresponents —habitualment personatges il·lustres de la societat del seu temps—. Des de finals de la centúria passada, emperò, els epistolaris s'han revaluat com a font de coneixement i objecte d'estudi en si mateixos i els investigadors han centrat la seva anàlisi en les característiques materials de les cartes i els usos i les apropiacions socials associades a l'intercanvi epistolar. Aquest canvi heurístic i metodològic ha revitalitzat la disciplina diversificant els aspectes susceptibles de ser estudiats. Aquest treball de recerca esbossa una panoràmica sobre l'estat dels estudis sobre epistolografia d'època moderna a Catalunya i els països del seu entorn i fa una discreta incursió al gènere a partir de l'anàlisi d'un conjunt de cartes de principis del segle XIX. El text resultant d'aquesta recerca es divideix en tres grans apartats precedits d'una introducció, unes conclusions i una extensa bibliografia sobre la matèria.

Al primer apartat d'aquest treball es fa referència a alguns dels autors i les obres europees i espanyoles sobre epistolografia modernista més influents dels darrers lustres del segle passat i inicis del present, prestant una especial atenció a les bibliografies italiana i francesa. Aquestes són molt riques tant en estudis històrics com lingüístics i literaris sobre la matèria i hi destaquen les obres d'Armando Petrucci, Attilio Bartoli Langeli, Roger Chartier o Jean-François Brotel. Pel que fa al panorama historiogràfic espanyol, la llista d'historiadors i de filòlegs que han analitzat i/o editat algun epistolari d'època moderna és molt llarga i inclou els noms de Javier Antón, Max Cahner, Eulàlia de Ahumada, Vanessa de Cruz, María del Val González, Eulàlia Duran, Francisco Gimeno, José L. Gotor, Claudio Guillén, Francisco López, M. Carmen Marín, Pedro Martín, Eulàlia Miralles, Antonio Mestre, Gonzalo Pontón, Carlos Sáez, Josep Solervicens, Meri Torras o Domingo

1. Treball de recerca de 20 crèdits del màster d'«Història Comparada (segles XVI-XX)», dirigit pel doctor Javier Antón Pelayo i llegit el 16 de setembre de 2009 en el Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, davant el tribunal format pels doctors Montserrat Jiménez Sureda, Eulàlia Miralles i Jori i Ignasi Fernández Terricabras. Qualificació: Matrícula d'Honor.

Ynduráin. «La pràctica epistolar a la Catalunya moderna» se centra, tanmateix, en l'obra de Fernando Bouza i Antonio Castillo, atesa la importància de les aportacions que ambdós autors han fet en el camp de la història social de la cultura escrita.

Al segon apartat d'aquest treball es revisa la bibliografia i els epistolaris editats de catalans i catalanes que van viure entre els segles XVI i XVIII. En primer lloc, s'examinen els articles sobre la matèria que es publiquen a Catalunya des de finals del segle XIX. Entre les revistes pioneres en aquesta comesa se citen el *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, el *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, *Analecta Montserratensia*, *Analecta Tarraconensia*, etc. Des de la dècada de 1990 és ostensible la influència de les noves tendències historiogràfiques en aquest tipus d'articles i han proliferat les revistes especialitzades en cultura escrita. En segon lloc, es fa referència a la tasca desenvolupada per institucions religioses com la Biblioteca Balmes, promotora de l'edició, entre d'altres, dels epistolaris de Josep Finestres, Jaume Balmes o Josep Torras i Bages; en algunes antologies i catàlegs de cartes publicades des de la dècada dels setanta del segle passat com el recull de cartes del Renaixement de Max Cahner o el catàleg sobre la correspondència de Víctor Balaguer elaborat per Montserrat Comas; es revisen alguns estudis, articles i epistolaris publicats d'àmbit local o sobre personatges locals; i alguns dels epistolaris editats a partir de 1990, més o menys influïts pels nous paràmetres de la història social de la cultura escrita, com els d'Estefania de Requesens, Joan Francesc Rossell, Pròsper de Bofarull o la família Burgués.

L'últim gran apartat d'aquest treball es dedica a l'examen i a la transcripció d'un conjunt de cartes dirigides al canonge gironí Francesc Xavier Dorca i Parra, representant del sector moderat de la il·lustració catalana i espanyola, pels bisbes de Vic, Lleida i Pamplona a principis del segle XIX. Les cartes giren al voltant del judici que mereixien per als seus autors algunes de les obres de Dorca i les idees sobre els poders civil i eclesiàstic que l'il·lustrat gironí hi va desenvolupar. El to d'aquesta correspondència és, emperò, familiar a conseqüència dels llaços de fraternitat i d'admiració mútua que unien els corresponsals. A banda d'informació biobibliogràfica, les epístoles de Francesc de Veyan i Mola, Jeroni Maria de Torres i Sever Leonard Andriani Escofet ens proporcionen un esbós de les xarxes de corresponsals actives al tombant del segle XVIII.